

*simaše, i ja povlačim to što sam rekao. No nemoj bdjeti nada
5 mnom jer se ne bojim da ću u predstojećem govoru reći nešto
smiješno – ta to bi mi bilo samo na korist i posve u duhu moje
Muze, – nego da ću reći nešto glupo.»*

*»Misliš dakle, Aristofane«, reče Eriksimah, »da ćeš se izvući
nekažnjeno; bolje pazi i govori tako kao da ćeš za to morati
c odgovarati. Možda ću te ipak osloboditi ako tako odlučim.»*

*»Pa doista,⁸⁸ Eriksimaše,« reče Aristofan, »uistinu mi je
namjera govoriti nešto drugačije nego što ste govorili ti i Pau-
sanija. Meni se naime čini da ljudi uopće nisu shvatili moć
5 ljubavi jer da jesu, podigli bi joj najveća svetišta i žrtvenike i
prinosili bi joj najveće žrtve, dok se sada ne zbiva ništa od toga
premda bi trebalo da se zbiva u najvećoj mjeri. Ta ona je među
bogovima najveći prijatelj ljudima, pomaže im i liječi nevolje
d izlječenje kojih ljudskom bi rodu donijelo najveću sreću. Ja ću
vas dakle pokušati posvetiti u tajne njezine moći a vi ćete biti
učitelji drugima. Ali najprije treba da razumijete ljudsku narav
5 i promjene kroz koje je prošla. Jer naša negdašnja priroda nije
bila ista kao sada nego sasvim drugačija. Ponajprije, ljudi
pripadahu trima spolovima, ne kao sada dvama, muškom i
ženskom, nego je pored tih dvaju postojao i treći s osobinama
e oba ta spola, kome se sačuvalo ime, dok je on sam iščezao;
jedan je naime od tadašnjih spolova bio muškoženski,⁸⁹ i
izgledom i imenom sastavljen od muškoga i ženskoga; ali sada
je od njega ostalo samo ime koje služi za pogrdu. Nadalje,
5 vanjština je svakog čovjeka bila sva zaobljena, leđa mu se ne*

---

⁸⁸ Kao što je Eriksimah i naslutio.

⁸⁹ Hermafroditski, u izvorniku androgini.

Ἐρυξίμαχε, καί μοι ἔστω ἄρρητα τὰ εἰρημένα. ἀλλὰ μή με
 5 φύλαττε, ὡς ἐγὼ φοβοῦμαι περὶ τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι,
 οὐ τι μὴ γελοῖα εἶπω—τοῦτο μὲν γὰρ ἂν κέρδος εἶη καὶ τῆς
 ἡμετέρας μούσης ἐπιχώριον—ἀλλὰ μὴ καταγέλαστα.

Βαλὼν γε, φάναι, ὦ Ἀριστόφανες, οἶει ἐκφεύξεσθαι·
 ἀλλὰ πρόσεχε τὸν νοῦν καὶ οὕτως λέγε ὡς δῶσων λόγον.
 c ἕως μέντοι, ἂν δόξῃ μοι, ἀφήσω σε.

Καὶ μὴν, ὦ Ἐρυξίμαχε, εἰπεῖν τὸν Ἀριστοφάνη, ἄλλη
 γέ πη ἐν νῶ ἔχω λέγειν ἢ ἢ σύ τε καὶ Πausανίας εἰπέτην.
 ἐμοὶ γὰρ δοκοῦσιν ἄνθρωποι παντάπασι τὴν τοῦ ἔρωτος
 5 δύναμιν οὐκ ἠσθήσθαι, ἐπεὶ αισθανόμενοί γε μέγιστ' ἂν
 αὐτοῦ ἱερὰ κατασκευάσαι καὶ βωμούς, καὶ θυσίας ἂν ποιεῖν
 μεγίστας, οὐχ ὥσπερ νῦν τούτων οὐδὲν γίγνεται περὶ αὐτόν,
 δέον πάντων μάλιστα γίγνεσθαι. ἔστι γὰρ θεῶν φιλαν-
 d θρωπότητος, ἐπίκουρός τε ὦν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἰατρὸς
 τούτων ὦν ἰαθέντων μεγίστη εὐδαιμονία ἂν τῷ ἀνθρωπιῶ
 γένει εἶη. ἐγὼ οὖν πειράσομαι ὑμῖν εἰσηγήσασθαι τὴν
 δύναμιν αὐτοῦ, ὑμεῖς δὲ τῶν ἄλλων διδάσκαλοι ἔσεσθε.
 5 δεῖ δὲ πρῶτον ὑμᾶς μαθεῖν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ τὰ
 παθήματα αὐτῆς. ἢ γὰρ πάλαι ἡμῶν φύσις οὐχ αὐτὴ ἦν
 ἢπερ νῦν, ἀλλ' ἄλλοία. πρῶτον μὲν γὰρ τρία ἦν τὰ γένη
 τὰ τῶν ἀνθρώπων, οὐχ ὥσπερ νῦν δύο, ἄρρεν καὶ θῆλυ,
 e ἀλλὰ καὶ τρίτον προσῆν κοινὸν ὃν ἀμφοτέρων τούτων, οὗ
 νῦν ὄνομα λοιπόν, αὐτὸ δὲ ἠφάνισται· ἀνδρόγυνον γὰρ ἐν
 τότε μὲν ἦν καὶ εἶδος καὶ ὄνομα ἐξ ἀμφοτέρων κοινὸν τοῦ
 τε ἄρρενος καὶ θήλεος, νῦν δὲ οὐκ ἔστιν ἀλλ' ἢ ἐν ὀνειδίει
 5 ὄνομα κείμενον. ἔπειτα ὅλον ἦν ἐκάστου τοῦ ἀνθρώπου τὸ

razlikovahu od prsa,⁹⁰ imao je četiri ruke i isto toliko nogu a
 lica dva potpuno jednaka na okruglu vratu te jednu zajedničku 190
 glavu za oba ta lica koja su gledala u suprotnim smjerovima,
 uha četiri, spolovila dva i drugo sve kako bi se po tome dalo
 naslutiti. Kretao se uspravno kao mi sada na koju bi god stranu 5
 poželio⁹¹ a ako bi pohitao trkom, kao akrobati koji pružaju
 noge uvis i prekobacuju se u krug, brzo su jurili unaokolo
 odupirući se o svojih osam udova. A tri su spola opisanih
 oblika postojala zato što je muški bio izvorno izdanak sunca, b
 ženski zemlje a onaj s obilježjima oba prethodna potomak
 mjeseca jer i mjesec ima obilježja i sunca i zemlje; krugoliki
 pak bili su i oni sami i njihovo kretanje zbog sličnosti sa svojim 5
 praroditeljima. Bili su silni snagom i silom a čudi preuzetne pa
 su nasrnuli na bogove: ono što Homer priča o Efijaltu i Otu,⁹²
 to se odnosi na njih, naime da su se nastojali popeti na nebo
 da napadnu bogove. Stoga su Zeus i ostali bogovi vijećali što c
 da urade s njima, ali nisu mogli ništa smisliti: nisu ih naime
 mogli pobiti i zatrti kao što su gromovima zatrli Gigante – na
 taj bi način zatrli i svoje počasti i žrtve što im ih ljudi prinose,
 – a nisu ih opet mogli pustiti ni da rade što im se god sviđi. 5
 Na jedvite jade najzad Zeus, domislivši se, reče: 'Mislim da
 imam plan kako da ljude sačuvamo a opet da učinimo kraj
 njihovoj razularenosti tako što ćemo im umanjiti snagu. Sad d
 ću ih,' reče, 'rasjeći svakoga popola pa će biti slabiji, ali i nama
 korisniji zato što će ih biti više; a koračat će uspravno, na dvije

⁹⁰ Doslovno: »leđa i bokovi bili su im uokrug«, pri čemu su bokovi postrani dio okruglih ljudi s dva lica a leđima se očigledno naziva sve ono što nije obuhvaćeno s »bokovi«. Prijevod u tekstu je slobodniji.

⁹¹ Tj. u odnosu na jedno ili drugo lice.

⁹² Ilijada 5, 385 i dalje, Odiseja 11, 305 i dalje. Efijalt i Ot, sinovi Alojevi, htjeli su nagomilati planine jednu na drugu i tako se uspeti na nebo i napasti bogove. Pobili su ih Apolon ili Artemida strelicama.

εἶδος στρογγύλον, νῶτον καὶ πλευρὰς κύκλω ἔχον, χεῖρας δὲ τέτταρας εἶχε, καὶ σκέλη τὰ ἴσα ταῖς χερσίν, καὶ πρόσωπα δὲ δύο ἐπ' ἀνχένι κυκλοτερεῖ, ὅμοια πάντη· κεφαλὴν δ' ἐπ' 190 ἀμφοτέροις τοῖς προσώποις ἐναντίοις κειμένοις μίαν, καὶ ὦτα τέτταρα, καὶ αἰδοῖα δύο, καὶ τᾶλλα πάντα ὡς ἀπὸ τούτων ἄν τις εἰκάσειεν. ἐπορεύετο δὲ καὶ ὀρθὸν ὥσπερ νῦν, ὁποτέρωσε βουληθείη· καὶ ὁπότε ταχὺ ὀρμήσειεν θεῖν, 5 ὥσπερ οἱ κυβιστῶντες καὶ εἰς ὀρθὸν τὰ σκέλη περιφερόμενοι κυβιστῶσι κύκλω, ὁκτῶ τότε οὔσι τοῖς μέλεσιν ἀπηρειδόμενοι ταχὺ ἐφέροντο κύκλω. ἦν δὲ διὰ ταῦτα τρία τὰ γένη καὶ τοιαῦτα, ὅτι τὸ μὲν ἄρρεν ἦν τοῦ ἡλίου τὴν b ἀρχὴν ἔκγονον, τὸ δὲ θῆλυ τῆς γῆς, τὸ δὲ ἀμφοτέρων μετέχον τῆς σελήνης, ὅτι καὶ ἡ σελήνη ἀμφοτέρων μετέχει· περιφερῆ δὲ δὴ ἦν καὶ αὐτὰ καὶ ἡ πορεία αὐτῶν διὰ τὸ τοῖς γονεῦσιν ὅμοια εἶναι. ἦν οὖν τὴν ἰσχὺν δεινὰ καὶ τὴν ῥώμην, καὶ 5 τὰ φρονήματα μεγάλα εἶχον, ἐπεχείρησαν δὲ τοῖς θεοῖς, καὶ ὁ λέγει Ὀμηρος περὶ Ἐφιάλτου τε καὶ Ὀττου, περὶ ἐκείνων λέγεται, τὸ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνάβασιν ἐπιχειρεῖν ποιεῖν, ὡς ἐπιθησομένων τοῖς θεοῖς. ὁ οὖν Ζεὺς καὶ οἱ c ἄλλοι θεοὶ ἐβουλεύοντο ὅτι χρὴ αὐτοὺς ποιῆσαι, καὶ ἠπόρουν· οὔτε γὰρ ὅπως ἀποκτείναιεν εἶχον καὶ ὥσπερ τοὺς γίγαντας κεραυνώσαντες τὸ γένος ἀφανίσαιεν—αἱ τιμαὶ γὰρ αὐτοῖς καὶ ἱερὰ τὰ παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἠφανίζετο— 5 οὔτε ὅπως ἔφεν ἀσελαίνειω. μόγις δὲ ὁ Ζεὺς ἐννοήσας λέγει ὅτι “ Δοκῶ μοι,” ἔφη, “ ἔχειν μηχανήν, ὡς ἂν εἶέν τε ἀνθρωποὶ καὶ παύσαιντο τῆς ἀκολασίας ἀσθενέστεροι γενόμενοι. νῦν μὲν γὰρ αὐτούς, ἔφη, διατεμῶ δίχα ἕκαστον, d καὶ ἅμα μὲν ἀσθενέστεροι ἔσονται, ἅμα δὲ χρησιμώτεροι ἡμῖν διὰ τὸ πλείους τὸν ἀριθμὸν γεγονέαι· καὶ βαδιοῦνται

noge. *Ako se pak ni poslije toga ne smire nego nastave plahovati, opet ću ih,*’ reče, *’rasjeći napola tako da će se kretati skakućući na jednoj nozi.’ To rekavši, počne rasijecati ljude popola kao što se oskoruše rasijecaju radi sušenja ili jaje vlasima; i kad bi kojega rasjekao, naređivao je Apolonu neka mu obrne lice i polovinu vrata prema rasjekotini da bi čovjek, gledajući je, bio ponizniji, a ostalo neka zalječuje. Apolon je dakle obrtao lice i odasvud navlačio kožu na ono što sada nazivamo trbuhom kao što se stežu kesice na uzicu⁹³ a jedan je otvor vezivao u sredini trbuha, što se danas naziva pupkom. Također je izravnavao mnoge druge nabore i oblikovao prsa uz pomoć nekog oruđa sličnog onome kojim postolari ravnaaju nabore kože na kalupu, a nekoliko ih nam je ostavio na samom*

191 *trbuhu i oko pupka da budu podsjetnik na ono što nas je zadesilo. Budući dakle da je naš izvorni oblik bio rasječen popola, kako je svaka polovica čeznula za svojom drugom polovicom i nastojala se združiti s njom pa su jedna drugu objumljivale rukama i grlile se težeći da srastu, umirale su od gladi i općenite neaktivnosti zato što jedna bez druge nisu htjele*

b *ništa raditi. I kad bi god umrla jedna od njih, ona druga, koja je ostala živa, tražila je sebi neku drugu i objumljivala je bilo da se namjerila na polovicu nekadašnje ženske cjeline – ono što sada nazivamo ženom, – bilo muške; i tako su ginule. Ali Zeus se sažali pa im nađe drugi izlaz: premjesti im spolovila*

---

⁹³ Učkur.

ὀρθοὶ ἐπὶ δυοῖν σκελοῖν. ἔαν δ' ἔτι δοκῶσιω ἀσελγαίνειν
 5 καὶ μὴ 'θέλωσιω ἡσυχίαν ἄγειν, πάλιν αὖ, ἔφη, τεμῶ δίχα,
 ὥστ' ἐφ' ἐνὸς πορεύσονται σκέλους ἀσκωλιάζοντες." ταῦτα
 εἰπὼν ἔτεμνε τοὺς ἀνθρώπους δίχα, ὥσπερ οἱ τὰ ὄα τέμ-
 e νοντες καὶ μέλλοντες ταριχεύειν, ἢ ὥσπερ οἱ τὰ ψὰ ταῖς
 θριξίν· ὄντινα δὲ τέμοι, τὸν Ἀπόλλω ἐκέλευεν τό τε
 πρόσωπον μεταστρέφειν καὶ τὸ τοῦ ἀυχένος ἡμισυ πρὸς
 τὴν τομήν, ἵνα θεώμενος τὴν αὐτοῦ τμήσιω κοσμιώτερος
 5 εἶη ὁ ἄνθρωπος, καὶ τὰλλα ἰᾶσθαι ἐκέλευεν. ὁ δὲ τό τε
 πρόσωπον μετέστρεφε, καὶ συνέλκων πανταχόθεν τὸ δέρμα
 ἐπὶ τὴν γαστέρα νῦν καλουμένην, ὥσπερ τὰ σύσπαστα
 βαλλάντια, ἐν στόμα ποιῶν ἀπέδει κατὰ μέσην τὴν γαστέρα,
 ὃ δὴ τὸν ὀμφαλὸν καλοῦσι. καὶ τὰς μὲν ἄλλας ῥυτίδας
 191 τὰς πολλὰς ἐξελέαινε καὶ τὰ στήθη διήρθρου, ἔχων τι
 τοιοῦτον ὄργανον οἷον οἱ σκυτοτόμοι περὶ τὸν καλάποδα
 λεαίνοντες τὰς τῶν σκυτῶν ῥυτίδας· ὀλίγας δὲ κατέλιπε,
 τὰς περὶ αὐτὴν τὴν γαστέρα καὶ τὸν ὀμφαλόν, μνημεῖον
 5 εἶναι τοῦ παλαιοῦ πάθους. ἐπειδὴ οὖν ἡ φύσις δίχα
 ἐτμήθη, ποθοῦν ἕκαστον τὸ ἡμισυ τὸ αὐτοῦ συνῆει, καὶ
 περιβάλλοντες τὰς χεῖρας καὶ συμπλεκόμενοι ἀλλήλοις,
 ἐπιθυμοῦντες συμφῦναι, ἀπέθνησκον ὑπὸ λιμοῦ καὶ τῆς
 b ἄλλης ἀργίας διὰ τὸ μηδὲν ἐθέλειω χωρὶς ἀλλήλων ποιεῖν.
 καὶ ὁπότε τι ἀποθάνοι τῶν ἡμίσεων, τὸ δὲ λειφθείη, τὸ
 λειφθὲν ἄλλο ἐζήτει καὶ συνεπλέκετο, εἴτε γυναικὸς τῆς
 ὄλης ἐντύχοι ἡμίσει—ὃ δὴ νῦν γυναῖκα καλοῦμεν—εἴτε
 5 ἀνδρός· καὶ οὕτως ἀπώλλυντο. ἐλεήσας δὲ ὁ Ζεὺς ἄλλην
 μηχανὴν πορίζεται, καὶ μετατίθησιω αὐτῶν τὰ αἰδοῖα εἰς

*sprijeda – jer do tada i ona su im bila izvana pa su oplodivali
i rađali u zemlju kao cvrčci⁹⁴ a ne jedno u drugo, – premjesti c
im ih dakle sprijeda kako su sada i time omogućći rađanje
jednoga u drugome, naime u ženskome posredstvom muškoga,
radi toga da pri zagrljaju muškarca i žene rađaju i produžuje 5
se rod a pri zagrljaju dvojice muškaraca da barem dođe do
spolnog zadovoljavanja i opuštánja pa da se prihvaćaju poslo-
va i brinu za ostale životne potrebe. Iz tolike davnine usadena
je dakle ljudima uzajamna ljubavna žudnja kao obnovitelj d
drevnog prirodnog oblika koji pokušava od dvoga načiniti
jedno i izliječiti ljudsku narav. Stoga je svatko od nas polovica
medaljona⁹⁵ jer je raspolovljen kao riba iverak pa neprekidno 5
traži svoju drugu polovicu. Prema tome, muškarci koji su
nastali rasijecanjem onog dvospolnog stvorenja koje se tada
nazivalo muškoženskim⁹⁶ žude za ženama pa je od tog spola
potekla i većina preljubnika; žene pak koje ljube muškarce i e
koje su preljubnice istoga su porijekla. One opet žene koje su
nastale rasijecanjem dvostrukih žena ne mare za muškarce
nego ih privlače žene pa od tog spola potječu lezbijke. Oni pak 5
što nastadoše rasijecanjem dvostrukih muškaraca trče za mu-
škarcima, pa tako dugo dok su još dječaćke dobi, budući da su
režnjevi dvostrukog muškarca, žude za zrelim muževima i už-
vaju u njihovu zagrljaju spavajući s njima; to su najkreposniji 192
dječaci i mladići zato što su prirodno najmuževniji. Neki ih
doduše nazivaju besramnima⁹⁷, ali su u zabludi; jer ovi to ne*

⁹⁴ Cvrčci su bili simbol autohtonosti na koju su Atenjani bili jako ponosni jer se tobože nikada nisu selili kao ostali Grci nego su odvijeka živjeli u Atici. Bio je običaj da se cvrčci od zlata i drugih metala nose kao ukras.

⁹⁵ To se latinski zvalo tessera hospitalis, gostinski залог. Razlomilo se napola i gost i gostoprimac dobili bi po jednu polovicu. Pri slučajnu susretu prepoznavali su se »gostinski prijatelji« po tome što su obje polovice potpuno prijanjale jedna uz drugu. Gostinska je veza bila u Grčkoj svetinja.

τὸ πρόσθεν—τέως γὰρ καὶ ταῦτα ἐκτὸς εἶχον, καὶ ἐγέννων
καὶ ἔτικτον οὐκ εἰς ἀλλήλους ἀλλ' εἰς γῆν, ὥσπερ οἱ τέτ- c
τιγες—μετέθηκέ τε οὖν οὕτω αὐτῶν εἰς τὸ πρόσθεν καὶ
διὰ τούτων τὴν γένεσιν ἐν ἀλλήλοις ἐποίησεν, διὰ τοῦ
ἄρρενος ἐν τῷ θήλει, τῶνδε ἕνεκα, ἵνα ἐν τῇ συμπλοκῇ
ἅμα μὲν εἰ ἀνὴρ γυναικὶ ἐντύχοι, γεννῶεν καὶ γίγνοιτο τὸ 5
γένος, ἅμα δ' εἰ καὶ ἄρρην ἄρρени, πλησμονὴ γοῦν γίγνοιτο
τῆς συνουσίας καὶ διαπαύοιτο καὶ ἐπὶ τὰ ἔργα τρέποιτο
καὶ τοῦ ἄλλου βίου ἐπιμελοῖντο. ἔστι δὴ οὖν ἐκ τόσου d
ὁ ἔρως ἔμφυτος ἀλλήλων τοῖς ἀνθρώποις καὶ τῆς ἀρχαίας
φύσεως συναγωγεὺς καὶ ἐπιχειρῶν ποιῆσαι ἐν ἐκ δυοῖν καὶ
ιάσασθαι τὴν φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην. ἕκαστος οὖν ἡμῶν
ἐστὶν ἀνθρώπου σύμβολον, ἅτε τετμημένος ὥσπερ αἱ ψῆτται,
ἐξ ἑνὸς δύο· ζητεῖ δὴ αἰεὶ τὸ αὐτοῦ ἕκαστος σύμβολον. 5
ὅσοι μὲν οὖν τῶν ἀνδρῶν τοῦ κοινοῦ τμῆμά εἰσιν, ὁ δὴ
τότε ἀνδρόγυνον ἐκαλεῖτο, φιλογύναικές τέ εἰσι καὶ οἱ
πολλοὶ τῶν μοιχῶν ἐκ τούτου τοῦ γένους γεγόνασιν, καὶ
ὄσαι αὖ γυναικες φίλανδροί τε καὶ μοιχεύτριαι ἐκ τούτου e
τοῦ γένους γίγνονται. ὄσαι δὲ τῶν γυναικῶν γυναικὸς
τμῆμά εἰσιν, οὐ πάνυ αὐταὶ τοῖς ἀνδράσι τὸν νοῦν προσ-
έχουσιν, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς τὰς γυναῖκας τετραμμέναι
εἰσὶ, καὶ αἱ ἑταιρίστριαι ἐκ τούτου τοῦ γένους γίγνονται. 5
ὅσοι δὲ ἄρρενος τμῆμά εἰσι, τὰ ἄρρενα διώκουσι, καὶ τέως
μὲν ἂν παῖδες ὦσιν, ἅτε τεμάχια ὄντα τοῦ ἄρρενος, φιλοῦσι
τοὺς ἀνδρας καὶ χαίρουσι συγκατακείμενοι καὶ συμπεπλε-
γμένοι τοῖς ἀνδράσι, καὶ εἰσιν οὗτοι βέλτιστοι τῶν παίδων 192
καὶ μειρακίων, ἅτε ἀνδρειότατοι ὄντες φύσει. φασὶ δὲ δὴ
τινες αὐτοὺς ἀναισχύντους εἶναι, ψευδόμενοι· οὐ γὰρ ὑπ'

⁹⁶ Hermafroditom, androginom.

⁹⁷ Pausanija u 182 A.

rade iz besramnosti nego iz smionosti, muževnosti i muškoli-
 5 kosti prianjajući uz ono što im je slično. Jak je dokaz tome što
 se jedino takvi kao odrasli muškarci posvećuju političkoj dje-
 latnosti. A kad dozriju do muževne dobi, ljube dječake a ne
 b haju po naravi za brak i rađanje djece nego ih na to sili običaj,⁹⁸
 dok se oni sami zadovoljavaju time da život provode jedni s
 drugima kao neženje. Sve u svemu, dakle, takav čovjek postaje
 ljubitelj dječaka odnosno odan svome ljubavniku⁹⁹ uvijek mi-
 5 lujući ono što mu je srodno. Pa onda kad se ljubitelj dječaka
 odnosno svaki drugi¹⁰⁰ namjeri na svoju drugu polovicu, tada
 ih na čudesan način obuzima osjećaj predanosti, bliskosti i
 c ljubavi te se tako reći ni za trenutak ne žele odvajati jedan od
 drugoga. I to su upravo oni koji jedan s drugim provode cio
 život a da zapravo nisu u stanju reći što žele steći jedan od
 5 drugoga. Ta nitko ne bi pomislio da je spolni užitak razlogom
 da su tako sretni što su zajedno uz cijenu tako usrdna
 d nastojanja, nego je jasno da duša svakoga od njih želi nešto
 drugo a to ne umije iskazati nego naslućuje i natuca o tome.
 Pa ako bi im, dok skupa leže, pristupio Hefest sa svojim
 oruđem u rukama i upitao ih: 'Što je to, ljudi, što želite steći
 5 jedan od drugoga?', pa ako bi ih zbunjene opet upitao: 'Nije li
 to za čime čeznete da što je moguće više budete skupa tako da
 se ne odvajate ni danju ni noću? Jer ako za tim čeznete, voljan
 e sam da vas stopim.i zavarim u jedno tako da vas dvoje posta-
 nete jedno i da, dok budete živjeli, živite oboje zajedno kao
 jedna cjelina, a kad umrete, da ondje u Hadu budete jedno
 umjesto dvoje zajedno umrlih; deder razmislite da li za time

---

⁹⁸ Zapravo »zakon« (n o m o s), ali kako u Ateni nije bilo baš zakona koji bi silio na sklapanje braka, bolje je prevesti s »običaj« nego izbaciti taj dio rečenice kako čine neki.

- ἀναισχυντίας τοῦτο δρῶσιν ἀλλ' ὑπὸ θάρρους καὶ ἀνδρείας
 5 καὶ ἀρρενωπίας, τὸ ὅμοιον αὐτοῖς ἀσπαζόμενοι. μέγα δὲ
 τεκμήριον· καὶ γὰρ τελεωθέντες μόνοι ἀποβαίνουσιν εἰς
 τὰ πολιτικὰ ἄνδρες οἱ τοιοῦτοι. ἐπειδὴν δὲ ἀνδρωθῶσι,
 b παιδεραστοῦσι καὶ πρὸς γάμους καὶ παιδοποιίας οὐ προσ-
 ἔχουσι τὸν νοῦν φύσει, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ νόμου ἀναγκάζονται·
 ἀλλ' ἔξαρκεῖ αὐτοῖς μετ' ἀλλήλων καταζῆν ἀγάμοις. πάντως
 μὲν οὖν ὁ τοιοῦτος παιδεραστής τε καὶ φιλεραστής γίγνεται,
 5 αἰεὶ τὸ συγγενὲς ἀσπαζόμενος. ὅταν μὲν οὖν καὶ αὐτῷ
 ἐκείνῳ ἐντύχη τῷ αὐτοῦ ἡμίσει καὶ ὁ παιδεραστής καὶ
 ἄλλος πᾶς, τότε καὶ θαυμαστὰ ἐκπλήττονται φιλία τε καὶ
 c οἰκειότητι καὶ ἔρωτι, οὐκ ἐθέλοντες ὡς ἔπος εἰπεῖν χωρί-
 ζεσθαι ἀλλήλων οὐδὲ μικρὸν χρόνον. καὶ οἱ διατελοῦντες
 μετ' ἀλλήλων διὰ βίου οὗτοί εἰσιν, οἱ οὐδ' ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν
 ὅτι βούλονται σφίσι παρ' ἀλλήλων γίγνεσθαι. οὐδενὶ
 5 γὰρ ἂν δόξειεν τοῦτ' εἶναι ἢ τῶν ἀφροδισίων συνουσία, ὡς
 ἄρα τούτου ἕνεκα ἕτερος ἐτέρῳ χαίρει συνῶν οὕτως ἐπὶ
 μεγάλης σπουδῆς· ἀλλ' ἄλλο τι βουλομένη ἑκατέρου ἢ ψυχὴν
 d δῆλη ἐστίν, ὃ οὐ δύναται εἰπεῖν, ἀλλὰ μαντεύεται ὃ βού-
 λεται, καὶ αἰνίττεται. καὶ εἰ αὐτοῖς ἐν τῷ αὐτῷ κατακει-
 μένοις ἐπιστὰς ὁ Ἡφαιστος, ἔχων τὰ ὄργανα, ἔροιτο· “Τί
 ἔσθ' ὃ βούλεσθε, ὦ ἄνθρωποι, ὑμῖν παρ' ἀλλήλων γενέ-
 5 σθαι;” καὶ εἰ ἀποροῦντας αὐτοὺς πάλιν ἔροιτο· “Ἄρα γε
 τοῦδε ἐπιθυμεῖτε, ἐν τῷ αὐτῷ γενέσθαι ὅτι μάλιστα ἀλλή-
 λους, ὥστε καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν μὴ ἀπολείπεσθαι ἀλλή-
 λων; εἰ γὰρ τούτου ἐπιθυμεῖτε, θέλω ὑμᾶς συντηῆσαι καὶ
 e συμφυσεῖν εἰς τὸ αὐτό, ὥστε δὴ ὄντας ἕνα γεγενῆσθαι
 καὶ ἕως τ' ἂν ζῆτε, ὡς ἕνα ὄντα, κοινῇ ἀμφοτέρους ζῆν,
 καὶ ἐπειδὴν ἀποθάνητε, ἐκεῖ αὖ ἐν Ἄιδου ἀντὶ δυοῖν ἕνα
 εἶναι κοινῇ τεθνεώτε· ἀλλ' ὀράτε εἰ τούτου ἐράτε καὶ

⁹⁹ Prvo se odnosi na ljubavnika, drugo na ljubljenika.

¹⁰⁰ Naime onaj koji je nastao od hermafrodita-androgina odnosno od dvostruke žene.

žudite i hoćete li biti zadovoljni ako to postignete.' Kad bi to 5
 čuo, znamo da niti jedan ne bi porekao niti bi rekao da želi
 nešto drugo nego bi naprosto mislio da je u tim riječima
 sadržano baš ono za čim je odavna čeznuo, naime da se sjedini
 i stopi s ljubljenim pa da njih dvojica postanu jedno. Razlog je
 tome taj što je naš prvotni oblik bio takav i što smo bili cjeloviti. 10
 Ljubav je dakle naziv za čežnju prema cjelovitosti i stremljenje 193
 ka njoj. I prije toga, kao što kažem, bili smo jedno a sad nas je
 zbog naše krivnje bog rastavio kao što su Lakedemonjani
 raselili Arkadane,¹⁰¹ stoga se bojati da nas ne bi bogovi, ako
 ne budemo prema njima pristojni, opet rascijepili pa ćemo ići 5
 naokolo kao oni koji su skicirani u profilu, prepiljeni uzduž
 nosa poput milogostinskih znakova.¹⁰² Poradi toga treba da
 svatko opominje svakoga neka pobožno štuje bogove da izbje-
 gnemo tome a postignemo ono prvo,¹⁰³ k čemu nas vodi i b
 usmjerava Eros. I neka nitko ne radi protiv njega – tako naime
 postupa samo onaj koji je mrzak bogovima, – jer ako se s tim
 bogom sprijateljimo i pomirimo, naći ćemo i susresti ljubljeno-
 ga koji je naša prava polovica, a to sada uspijeva tek malobroj- 5
 nima. I da mi ne spočitne Eriksimah, podrugujući se mojem
 govoru, da ciljам na Pausaniju i Agatona – ta možda oni
 pripadaju tima malobrojnim i možda su obojica prave mu- c
 škarčine¹⁰⁴, – ja dakle govorim o svim muškarcima i ženama
 da bi nam rod tako postao sretan ako bismo potpuno udovoljili
 ljubavnoj žudnji i svatko našao pripadajućeg mu ljubljenika pa
 se tako vratio u svoj negdašnji oblik. A ako je to najbolje, nužno 5
 je da je i od onoga što nam sadašnjost pruža najbolje ono što
 je tome najbliže: a to je naći ljubljenika koji nam prirodno

¹⁰¹ Radi se o događaju iz 385. pr. Kr. kad su Spartanci raselili stanovništvo arkadskoga grada Mantineje.

¹⁰² Prepolovljene kocke, symbolon: vidi bilj. 95.

¹⁰³ Cjelovitost, potpunost.

¹⁰⁴ Naime, nastali rasijecanjem pramuškarca, a implicira se i »rođeni pedera-
rasti«.

ἐξαρκεῖ ὑμῖν ἂν τούτου τύχητε·” ταῦτ’ ἀκούσας ἴσμεν ὅτι 5
 οὐδ’ ἂν εἰς ἐξαρνηθείη οὐδ’ ἄλλο τι ἂν φανείη βουλόμενος,
 ἀλλ’ ἀτεχνῶς οἴοιτ’ ἂν ἀκηκοέναι τοῦτο ὃ πάλαι ἄρα ἐπε-
 θύμει, συνελθὼν καὶ συντακείς τῷ ἐρωμένῳ ἐκ δυοῖν εἰς
 γενέσθαι. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἴτιον, ὅτι ἡ ἀρχαία φύσις
 ἡμῶν ἦν αὕτη καὶ ἡμεν ὅλου τοῦ ὅλου οὖν τῇ ἐπιθυμίᾳ 10
 καὶ διώξει ἔρως ὄνομα. καὶ πρὸ τοῦ, ὥσπερ λέγω, ἐν 193
 ἡμεν, νυνὶ δὲ διὰ τὴν ἀδικίαν διωκίσθημεν ὑπὸ τοῦ θεοῦ,
 καθάπερ Ἀρκάδες ὑπὸ Λακεδαιμονίων· φόβος οὖν ἔστιν,
 ἔαν μὴ κόσμιοι ὦμεν πρὸς τοὺς θεούς, ὅπως μὴ καὶ αὐθις
 διασχισησόμεθα, καὶ περίμεν ἔχοντες ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς 5
 στήλαις καταγραφὴν ἐκτετυπωμένοι, διαπεπρισμένοι κατὰ
 τὰς ρίνας, γεγονότες ὥσπερ λίσπαι. ἀλλὰ τούτων ἕνεκα
 πάντ’ ἄνδρα χρῆ ἅπαντα παρακελεύεσθαι εὐσεβεῖν περὶ
 θεούς, ἵνα τὰ μὲν ἐκφύγωμεν, τῶν δὲ τύχωμεν, ὡς ὁ Ἔρως b
 ἡμῖν ἡγεμὼν καὶ στρατηγός. ᾧ μηδεὶς ἐναντία πραττέτω—
 πράττει δ’ ἐναντία ὅστις θεοῖς ἀπεχθάνεται—φίλοι γὰρ
 γενόμενοι καὶ διαλλαγέντες τῷ θεῷ ἐξευρήσομέν τε καὶ
 ἐντευξόμεθα τοῖς παιδικοῖς τοῖς ἡμετέροις αὐτῶν, ὃ τῶν νῦν 5
 ὀλίγοι ποιοῦσι. καὶ μή μοι ὑπολάβῃ Ἐρυξίμαχος, κωμῶδῶν
 τὸν λόγον, ὡς Πausανίαν καὶ Ἀγάθωνα λέγω—ἴσως μὲν
 γὰρ καὶ οὗτοι τούτων τυγχάνουσι ὄντες καὶ εἰσι ἀμφότεροι c
 τὴν φύσιν ἄρρενες—λέγω δὲ οὖν ἔγωγε καθ’ ἀπάντων καὶ
 ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ὅτι οὕτως ἂν ἡμῶν τὸ γένος εὐδαιμον
 γένοιτο, εἰ ἐκτελέσαιμεν τὸν ἔρωτα καὶ τῶν παιδικῶν τῶν
 αὐτοῦ ἕκαστος τύχοι εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀπελθὼν φύσιν. εἰ 5
 δὲ τοῦτο ἄριστον, ἀναγκαῖον καὶ τῶν νῦν παρόντων τὸ
 τούτου ἐγγυτάτω ἄριστον εἶναι· τοῦτο δ’ ἐστὶ παιδικῶν τυχεῖν